

doilea ne-au convins încă o dată că opera lui Caragiale este compatibilă cu noi orizonturi regizorale.

Cum despre aceste spectacole cititorul nostru va afla mai multe din cronicile teatrale, vom încheia subliniind că bunul obicei de a provoca, sub conducerea Societății „Caragiale”, dezbateri în legătură cu contribuțiile scenice ale artiștilor (profesioniști sau amatori) a fost perpetuat și de această dată, ceea ce a făcut ca întreaga manifestare să beneficieze de așteptatul climat de spiritualitate.

Paul TUTUNGIU

Sesiunea de comunicări

O sesiune de comunicări deschisă tuturor celor ce pot aduce ceva nou, citindu-l pe Caragiale cu ochiul timpului nostru a fost o dimensiune importantă a „Zilelor Caragiale” încă de la prima ediție. An de an pot fi auzite lucruri inedite, și aspecte ce păreau bine cunoscute se dezvăluie într-o altă lumină, ca într-un magic caleidoscop. Uneori, aceste întâlniri au o temă precisă, alteori așa cum s-a întâmplat și la actuala ediție, sînt deschise celor mai diverse direcții, pe primul plan situîndu-se de fiecare dată originalitatea unghiului de lectură. Astfel, și în acest an au putut fi auzite la Craiova, într-o sesiune condusă cu rigoare și competență de Mihai Ungheanu, puncte de vedere inedite, atît din partea unor verificați cunosători ai lui Caragiale, precum Valentin Silvestru, Ștefan Cazimir, Ion Cazaban, Alexandru Firescu, cit și din partea celor mai recent intrați în rîndul „apărătorilor” marelui scriitor: Doina Modola, Sonia Cuciureanu, Elena Răducanu și Marian Popescu.

Intitulîndu-și comunicarea „O posibilă prefață la **D'ale carnavalului**”, Valentin Silvestru studiază dialectica evoluției opiniilor, demonstrînd cum **D'ale carnavalului**, considerată la un moment dat ca cea mai „slabă” piesă a scriitorului, și-a schimbat locul în ierarhia aprecierilor, devenind „una dintre cele mai bune”; în această metamorfoză, un rol important au jucat nu numai timpul și dezvoltarea noilor științe, precum semantica sau semiotica, ci mai cu seamă acel vast laborator de cercetare care este teatrul, modul în care regizorii și interpretii au pus în lumină sensuri descoperite în timpul repetițiilor. Fără a exagera influența unui spectacol ca acela montat de Lucian Pintilie, Valentin Silvestru a amintit că, după răsunătoarea premieră de la Teatrul „Bulandra” și după turneele inter-

naționale, nimeni nu i-a mai contestat piesei locul în care a fost propulsată.

Continuîndu-și investigațiile de mare și autentică minuțiozitate, Ștefan Cazimir s-a oprit, în „**Silentium lugubru**” (titlu misterios, de „roman gotic”, dat comunicării sale), asupra unor sensuri, astăzi pierdute, a numeroase cuvinte sau expresii din opera lui Caragiale, născute din ascuțitul spirit polemic al dramaturgului și legate de evenimente literare și mondene ale epocii, sau cu intenție parodică la adresa unor contemporani; comunicarea a dovedit că, dacă sensul inițial s-a pierdut, opera lui Caragiale a cîștigat noi dimensiuni, diversele aluzii nemaiavînd doar un caracter de circumstanță, ci definind universul spiritual și moral al eroilor.

„Teatralitatea lui Caragiale”, comunicarea exactă și riguroasă a lui Ion Cazaban, a accentuat din nou capacitatea textelor caragialeene de a se metamorfoza în imagini scenice, cu amplificări din practica noastră teatrală. Doina Modola s-a oprit mai cu seamă asupra actualității concepțiilor estetice ale marelui scriitor, insistînd asupra interesului manifestat de el pentru comunicare și a coincidenței cu cele mai noi cuceriri în domeniul teoriei informației. Sonia Cuciureanu, lector la Universitatea din Craiova, s-a ocupat de talentul oratoric al eroilor lui Caragiale, și îndeosebi de Cătavenu din **O scrisoare pierdută**, de modul în care acesta își organizează prezența în public și își exercită puterea de convingere asupra celor ce-l ascultă. Nu numai cuvîntul înseamnă însă, la personajele caragialeene, punere în scenă, ci și elocvența gestului; este cazul lui Farfuridi, prezent în piața publică, pe strada mare, la biroul său sau oriunde este necesar să fie văzut; acești eroi se manifestă pe plan histrionic, se arată, atrag atenția, doresc aplauze, au nevoie de auditoriu pentru a putea trăi. Similitudini între **Năpasta** și alte lucrări celebre ale epocii, evidențiate și altă dată, au fost fericit completate de Elena Răducanu în comunicarea „**Năpasta și Thérèse Raquin** — opere naturaliste”, în care se subliniază

raportul dintre „crimă” și „pedeapsă” și mai ales relația strinsă, stabilită de Caragiale și de Emile Zola, în cele două drame — vinovații și justițiarul, chinuții și ei, la rândul lor, de sentimentul culpabilității, rămânând legați pînă la sfîrșitul vieții.

Cu toate că în aparență complet diferite, comunicările susținute de Alexandru Firescu și Marian Popescu, „Apărătorii lui Caragiale” și, respectiv, „Drumuri spre Caragiale”, se aseamănă prin faptul că ambele sînt analize subtile și competente ale celor mai avizate păreri despre Caragiale. Pe Alexandru Firescu l-au interesat punctele de vedere ale celor ce l-au apărut pe Caragiale în trecut, mai cu seamă Garabet Ibrăileanu, Mihail Sebastian și Camil Petrescu, în timp ce Marian Popescu s-a oprit asupra celor mai noi lucrări de exegeză caragialeană, semnate de Maria Vodă Căpușan și Florin Manolescu. Este adevărat că printre cercetătorii conemporani nu se mai numără „atacatori” direcți ai operei lui Caragiale, dar și aceștia păstrează în pleoara lor pentru noi aspecte tonul pătimaș al „apărătorului”, avînd nevoie, pentru a-și susține opiniile, de căldură, entuziasm și, de ce nu, poate chiar de părtinire.

Prilej de manifestare oferit celor ce se ocupă de opera lui Caragiale pe plan atît teoretic cit și practic, Sesiunea de comunicări a fost lipsită însă, în acest an, de vocea trectorilor; cei ce l-au jucat de data aceasta pe Caragiale, actorii craioveni sau studenții din orașul-gazdă, din Tîrgu Mureș și din Timișoara, s-au limitat la a-și arăta spectacoalele, ceea ce a dat o anume unilateralitate sesiunii, cu atît mai resimțită cu cît îi așteptam mai cu seamă pe cei tineri, să ne expună gîndurile lor, poate mai puțin întemeiate pe documente inedite decît cele ale cercetătorilor consacrați, dar avînd spontaneitatea vîrstei.

Nu am participat decît de două ori la „Zilele Caragiale”, dar de fiecare dată le-am urmărit cu interes, admirînd entuziasmul și dăruirea organizatorilor și așteptînd acel moment cînd întîlnirile vor fi nu numai naționale, ci și internaționale; există în multe țări ale lumii cunosători ai operei lui Caragiale, interpreți ai eroilor săi, și cuvîntul lor poate să aducă elemente încă nebănuite în procesul continuu de descoperire a celui ce a fost și rămîne unul dintre marii maeștri ai risului.

Ileana BERLOGEA

NOTE

Centenarul unei cărți fundamentale despre *Horia*

Originari din Hașegul dacic, Densușienii s-au consacrat filologiei și istoriei, după temeinice studii în mari centre de învățtură. Aron, Nicolae și Ovid, fiecare cu locul său în cultura noastră, își așteaptă încă monografiile meritate. Nicolae Densușianu, de-

venit membru corespondent al Academiei Române (1880), este trimis în misiune științifică, la Viena și Budapesta, orașele tinereții sale laborioase, pentru a copia din bibliotecii acte relative la istoria românilor. Se inițiază corpul academic de documente, colecția Hurmuzaki.

Din arhivele budapestane și transilvane, Nicolae Densușianu aduce în țară sute de documente relative la mișcarea lui Horia, din materia cărora scoate cartea *Revoluțunea lui Horia în Transilvania și Ungaria 1784—1785, scrisă pe baza documentelor oficiale*, București, 1884, 523 p.

Din restul uriașului material documentar, va tipări șase tomuri în seria Hurmuzaki.

Cartea sa despre revoluția lui Horia a trezit admirație chiar la apariție, reținutul Hasdeu omagiînd-o: „iată cea dintîi și singura pînă acum lucrare pe deplin serioasă asupra istoriei moderne a românilor...” Și pentru dramaturgia noastră, cartea învățatului a avut prețul ei. Destulele evocări scenice ale eroilor moșogani din iarna anilor 1784—1785 se întemeiază pe sursele documentare ale centenarei scrieri.

Abia în 1979, alt istoric, David Prodan, dă încă o scriere capitală despre revoluția lui Horia, fără însă a știrbi prestigiul lucrării înaintașului său — cum ține să precizeze, cu înaltă ținută morală, cărturarul clujean.

I. N.